

Соціальна інфраструктура сільських територій Карпатського регіону

Розглянуто наявну соціальну інфраструктуру сіл Карпатського регіону. Проаналізовані тенденції, які стосуються основної мережі окремих галузей соціальної інфраструктури сільського населеного пункту, зроблені відповідні висновки, окреслена перспектива подальшого функціонування. Занепад соціальної інфраструктури села визначений як загроза конкурентоспроможності всього регіону. Наголошено на необхідності вивчення впливу розвитку екологічного туризму на конкурентоспроможність сільських територій. Ключові слова: соціальна інфраструктура, сільські території, Карпатський регіон, конкурентоспроможність.

Однією з основних проблем розвитку сільських населених пунктів Карпат є недосконалість, тобто погано сформована соціальна інфраструктура (далі – СІ), що тягне за собою низку проблем соціально-економічного, психологічного, духовного, ментального та іншого характеру. Це, своєю чергою, не сприяє скороченню розриву у рівні життя мешканців сіл та міст, а навіть спричиняє його подальше падіння, і особливо гострою ця проблема є для населення гірських територій.

Від початку здобуття Україною незалежності науковці здійснюють пошук вирішення соціально-економічних проблем розвитку сільських територій. Дослідження сталого гармонійного розвитку містяться у працях В. Амбросова, Л. Богуша, П. Гайдучького, І. Гончаренка, З. Варналія, З. Герасимчук, Ю. Губені, М. Долішнього, С. Злупка, Е. Лібанової, А. Лісового, П. Музики, О. Павлова, І. Прокони, П. Саблука, У. Садової, Г. Черевка та ін. Вплив екологічних чинників на розвиток сільських територій досліджують Д. Добряк Н. Зіновчук, В. Кравців, С. Лісовський, Н. Малиш, Л. Мельник, Є. Хлобистов, О. Шубравська, О. Царенко, В. Щербань. Проблеми сільських територій, пов'язані з недосконалою соціальною інфраструктурою, досліджено у працях В. Горьового, К. Гриценка, В. Збарського, Л. Лисенко, М. Орлатого.

Дослідженню функціонування соціальної інфраструктури сільських територій Карпатського регіону приділена недостатня увага. Це обумовило вибір мети даної статті.

Соціальна інфраструктура села, як і будь-якого іншого населеного пункту, складається з відповідного набору складових елементів: житлових приміщень та їх будівництва; об'єктів соціально-культурного призначення; закладів охорони здоров'я, освіти, торгівлі, сфери послуг, зв'язку; мережі об'єктів пасажирського транспорту та ін. Характер функціонування цих елементів залежить від розмірів населеного пункту, місця його розташування (близькість сіл до великих міст, розміщення населених пунктів поблизу державного кордону), наявності важливих транзитних магістралей (наприклад, автодоріг державного значення), чисельності та вікового складу населення, яке проживає у них.

Саме СІ разом із чинниками економічного характеру найбільше впливає на відтворення трудового потенціалу. Вона має велике значення для формування не лише фізичних та інтелектуальних здібностей до праці, а й підвищення рівня освіти, кваліфікації, культури, здоров'я, поліпшення умов праці і побуту, організації відпочинку, розвитку торгівлі та транспорту. Через медичне, культурно-побутове обслуговування, житлово-побутові умови, школу, торгівлю, громадське харчування, підготовку кадрів інфраструктура впливає на раціональне використання соціально-трудоного потенціалу [1, с. 62].

В «Економічній енциклопедії», соціальна інфраструктура трактується як комплекс об'єктів (підприємств, закладів, організацій та споруд), що забезпечують умови функціонування суспільного виробництва і життєдіяльності населення, формування фізично та інтелектуально розвиненого суспільно активного індивіда. Соціальну інфраструктуру поділяють на соціально-побутову та соціально-культурну частини [2, с. 704]. Інколи замість терміна «соціально-побутова» використовують «матеріально-побутова» [3, с. 7].

Очевидно, що ефективність дії об'єктів СІ залежить від того, як вона організована. Згідно з моделлю раціонального розміщення об'єктів соціальної інфраструктури (далі – модель СІ), кожний сільський населений пункт повинен мати широкий комплекс видів обслуговування або перебувати в зоні нормативної транспортної (тимчасової) доступності хоча б до одного із поселень, що має такий комплекс послуг. Модель СІ складається з чотирьох основних блоків: «побутове обслуговування населення»; «медичне обслуговування»; «торгове обслуговування»; «навчально-виховні заклади» [1, с. 64-65].

Для нормальної життєдіяльності сільських територій необхідно, щоб тією чи іншою мірою усі блоки вищезазначеної моделі СІ були наявними в кожному населеному пункті. Як показує практика, сьогодні досягнення такого стандарту видається мало реальним, особливо коли йдеться про Карпатський регіон.

Неадекватність мережі СІ у сільській місцевості новим соціально-економічним умовам традиційно пов'язують із її недосконалістю, які залишилися нам у спадок від соціалістичних господарських систем [4, с. 158].

Частково це підтверджує У. Садова, яка зазначає, що протягом 1981-1991 рр. лише у Львівській області було закрито понад 30 клубних закладів у селах (здебільшого з причини зношеності будівель), що не було відшкодовано спорудженням нових об'єктів [5, с. 53].

У 1990 р. був прийнятий Закон УРСР «Про пріоритетність соціального розвитку села і агропромислового комплексу в народному господарстві». У статті 6 якого зазначалося, що будівництво в сільській місцевості об'єктів освіти, охорони здоров'я, культури і спорту, водопроводів, каналізаційних систем та споруд, мережі газо- і електропостачання, шляхів, об'єктів служби побуту, благоустрій територій, а у трудонедостатніх селах, крім цього, спорудження житла здійснюється за рахунок державного і місцевого бюджетів. Згідно з Законом «Про пріоритетність...», до 2000 р. планувалося виконати державні програми газифікації, водопостачання, електрифікації, будівництва шляхів, благоустрою сіл, а також відродження трудонедостатніх, занепадаючих сільських населених пунктів [6].

Очікувалося, що і в подальшому розвитку СІ приділятиметься увага, однак час вніс свої корективи: економічні складнощі наступних років, обумовлені

об'єктивними причинами, а саме – вкрай негативними для економіки України наслідками планової економіки та командно-адміністративних методів управління колишнього СРСР – таку можливість обмежили.

З основної мережі окремих галузей СІ сільських населених пунктів найбільше постраждав блок побутового обслуговування. Занепад потужної колись мережі посилювався до 1998 р., тоді кожне друге підприємство побутового обслуговування було збитковим, а у сільській місцевості, де доходи були меншими, ніж у місті, і попит на зазначені послуги відповідно також; збитковими були майже усі підприємства даної сфери. Усі ці проблеми виникли внаслідок непродуваної державної політики реорганізації галузі, її прискореного і навіть поспішного переведення на ринкові відносини. У результаті порушилася схема управління підприємствами побутового обслуговування. Безконтрольність їх діяльності викликала зміни профілю роботи, перехід до існування за рахунок отримання орендної плати від сторонніх організацій, розташованих у їх приміщеннях. Часто також отримані від приватизації підприємств побуту кошти скеровувалися не на їх розвиток [7, с. 38].

Затверджені Постановою Кабінету Міністрів України «Правила побутового обслуговування населення» передбачають рівні можливості до задоволення необхідних потреб для мешканців усіх територіальних одиниць України [8]. Однак ринкова економіка розвивається за певними законами і функціонування об'єктів СІ, які перебувають у приватній власності, а також частини державних і комунальних можливе лише за умови її рентабельності, тобто наявності споживача і бажано можливостями розвитку бізнесу. Зважаючи на те, що кількість постійного населення сільських територій Карпатського регіону протягом останніх 20 років постійно зменшується (з 1991 р. по 2011 р. – на 142,9 тис. осіб, тобто на 4,4%), а доходи цієї категорії населення є низькими, розраховувати на таке не доводиться. Окрім того, свій вплив зробив ряд економічних криз цих років, серед них найбільшими були національна – початку 90-х рр. та світова – 2007 р. Усе це призвело до практично повного знищення побутового обслуговування села. Поряд з тим, сучасною тенденцією залишається зниження уваги до цієї сфери та відсутність державної статистичної звітності щодо моніторингу її стану.

Ще одним блоком моделі СІ є медичне обслуговування. Усі громадяни України не залежно від місця проживання мають право отримати в усіх лікувально-профілактичних закладах системи охорони здоров'я гарантований рівень медичної допомоги, підтверджений постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження програми надання громадянам гарантованої державної безоплатної медичної допомоги» [9].

Однак на сьогодні медичне обслуговування не лише на селі, де ситуація критична, а й у містах не дає можливості кожному громадянину реалізувати своє право на медичну допомогу та охорону здоров'я. Динаміку індексу стану охорони здоров'я у Карпатському регіоні наведено на рис. 1.

За інтегральним індексом стану та охорони здоров'я у 2011 р. Івано-Франківська область (0,401) посіла останнє місце серед усіх регіонів України (середнє значення – 0,532). Індекс стану охорони здоров'я в інших областях Карпатського регіону також є нижчим від середнього по країні, порівняно із 2010 р. відбувся спад.

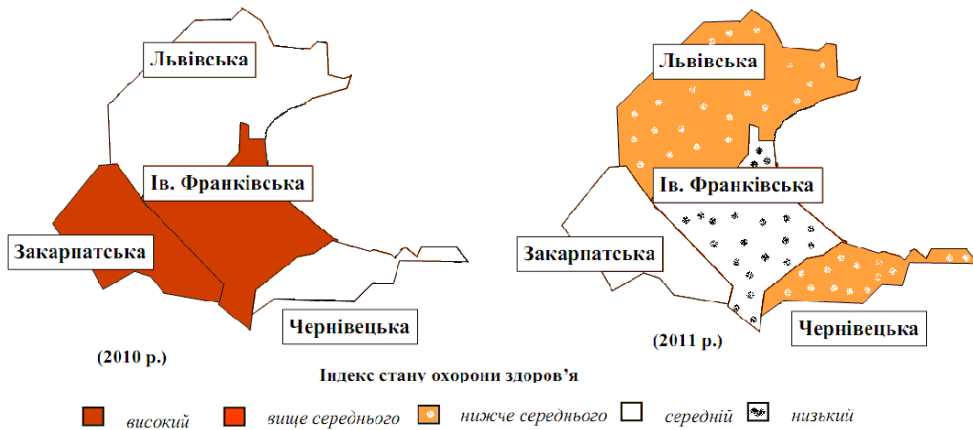

Рис. 1. Індекс стану охорони здоров'я у Карпатському регіоні у 2010-2011 рр. [10, с. 41]

Значення первинної медичної допомоги є дуже великим. На думку експертів, 65% смертей у сільській місцевості можна було уникнути завдяки своєчасному та кваліфікованому медичному обслуговуванню [11].

Мережа медичних закладів, розташованих у сільській місцевості, складається з фельдшерсько-акушерських пунктів (далі – ФАП), амбулаторій та дільничних лікарень (табл. 1).

Найбільша частка медичних закладів, розташованих у сільській місцевості, припадає на Львівську область, оскільки кількість сільських населених пунктів тут є найбільшою. Загалом, по Карпатському регіону одна дільнична лікарня припадає на 100 населених пунктів, 1 амбулаторія – на 5,3 населеного пункту, 1 фельдшерсько-акушерський пункт – на 1,6 населеного пункту.

Слід зауважити, що за період з 2006-2011 рр. покращилося охоплення медичними закладами сільських населених пунктів, адже у 2006 р. на 6 сіл була 1 амбулаторія, 2 ФАПи припадали на 3 сільські населені пункти [12].

Торговельне обслуговування є одним з основних блоків СІ села. Кількість крамниць, так званих «сільпо», неухильно зменшується (табл. 2).

Кількість крамниць на тисячу осіб населення є меншою, ніж середня по Україні, а в Чернівецькій області цей показник майже вдвічі менший. Торгове обслу-

Таблиця 1

Медичні заклади у сільській місцевості Карпатського регіону у 2011 р.

Область	Назва закладу					
	Фельдшерсько-акушерський пункт		Амбулаторія		Дільнична лікарня	
	одиниць	одиниць на 1000 ос.	одиниць	одиниць на 1000 ос.	одиниць	одиниць на 1000 ос.
Закарпатська	278	0,35	244	0,31	13	0,02
Івано-Франківська	540	0,69	132	0,17	3	0,004
Львівська	1111	1,12	169	0,17	6	0,1
Чернівецька	219	0,42	138	0,26	14	0,03

* За матеріалами обласних управлінь охорони здоров'я

Мережа роздрібної торгівлі у сільських населених пунктах
Карпатського регіону у 2000-2011 рр., одиниць

	Україна	Закарпатська	Івано- Франківська	Львівська	Чернівецька
2000 р.	33481	1406	1157	2105	672
2005 р.	21816	912	593	1423	449
2006 р.	20637	854	566	1341	432
2007 р.	19212	877	575	1137	403
2008 р.	18108	831	548	1067	378
2009 р.	16829	804	535	991	352
2010 р.	16338	723	516	935	338
2011 р.	15519	680	517	863	324
2011 р. у % до 2010 р.	95	94	100	92	96
На 1000 осіб	1,09	0,87	0,66	0,87	0,62

* За даними: [13, с. 126; 14, с. 46].

говування у сільських населених пунктах Карпатського регіону часто перебуває на низькому рівні. Типовим для села є невеличкий ринок, на якому місцевих жителів майже немає, якщо ж виходять, то продають фрукти та овочі, деколи молочну продукцію. Якщо через село пролягає автомобільна траса, то селяни виставляють біля дороги на продаж городину, фрукти, яйця. Усе це здійснюється без відповідного санітарного контролю та дозволів, проте державних заготівель, куди б можна було здавати вироблену на власному господарстві продукцію, немає, єдина альтернатива – віддавати перекупникам за безцінь [15].

У плані можливості культурного розвитку та задоволення духовних потреб спостерігається тенденція до зменшення об'єктів культури у сільській місцевості Карпатського регіону. У таблиці 3 наведена динаміка скорочення бібліотек та книжкових фондів.

Практично повністю втрачена традиція перегляду фільмів у селі. Статистичні показники свідчать про велику кількість демонстраторів фільмів, проте зазвичай більшість цих установ не працює. Наприклад, у селах Івано-Франківської області станом на грудень 2009 р. рахується 256 демонстраторів кінофільмів, а за даними обласного управління культури працювало лише 16.

Відповідно до наказу Міністерства культури і мистецтв України від 09.02.2004 р. №74 «Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру виробників, розповсюджувачів і демонстраторів фільмів» п. 2.1.3, демонстратор фільмів – це приміщення, в якому здійснюється демонстрування фільмів, але окрім приміщення, потрібне ще й обладнання [20, с. 51].

Дуже багато установок для демонстрування кінофільмів застаріли та є й такі, що не підлягають ремонту, проте продовжують рахуватися на балансі. Виходячи з прийнятих на урядовому рівні програм та концепцій розвитку села, часто місцеве керівництво їх не списує, щоб не погіршити показники, оскільки на нове бракує коштів. Лише у Львівській області за період з 1990 р. до 2009 р. кількість демонстраторів зменшилася у 5,5 разу (з 372 до 67 одиниць) [21, с. 94], і це не найгірший показник, адже у Закарпатській області у 1990 р. було 597 демонстраторів, а до 2010 р. залишилось лише 12 [19, с. 499]. Українська сільська ментальність не

Таблиця 3

Кількість сільських бібліотек та книжкові фонди
у Карпатському регіоні у 2000-2010 рр.

Область		Рік										
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Закарпатська	оди- ниць	517	514	504	473	447	442	441	438	432	429	427
	тис. прим.	4565	4474	4391	4317	4236	4220	4194	4107	3998	3901	3888
Івано- Франківська	оди- ниць	678	677	674	654	650	648	647	646	645	645	638
	тис. прим.	5672	5625	5562	5529	5472	5405	5411	5370	5320	5277	5271
Львівська	оди- ниць	1180	1177	1162	1159	1157	1154	1153	1153	1151	1151	1143
	тис. прим.	7353	7261	7203	7117	7004	6906	6883	6823	6599	6569	6566
Чернівецька	оди- ниць	362	360	359	357	357	356	355	352	351	348	346
	тис. прим.	4210	4202	4165	4093	4012	3975	3938	3880	3776	3712	3701

* За даними: [16, с. 11; 17, с. 450; 18, с. 422; 19, с. 499].

схвалює тривалого сидіння біля телевізора, а от кіно – це завжди маленьке свято, якого більшість селян на сьогодні позбавлена.

Четвертим блоком моделі СІ є навчально-виховні заклади, частина яких у сільських населених пунктах Карпатського регіону була закрита або перепрофільована у зв'язку із зменшенням природного приросту. Нині їх кількість почала відчутно зростати, проте ще не відповідає потребі (табл. 4).

Охоплення дітей дошкільними навчальними закладами у сільській місцевості Карпатського регіону після 2000 р. почало поліпшуватися. Протягом 2006-2009 рр. відбувалося незначне збільшення кількості дошкільних навчальних закладів. Охоплення ними дітей відповідного віку у Закарпатській та Чернівецькій областях коливалося в межах 30%, а в Івано-Франківській (з 13% до 16%) та Львівській (з 12% до 15%) областях збільшилося на декілька відсоткових пунктів. На сьогодні охоплення дітей дошкільними навчальними закладами у Карпатському регіоні є набагато вищим, ніж це було у 1985 р. і 1990 р. Водночас, у середньому по державі станом на кінець 2011 р. показник 1985 р. не досягнуто.

Складною є ситуація і з сільськими школами у Карпатському регіоні, зменшення кількості яких так само, як зменшення кількості дошкільних навчальних закладів, обумовлене проблемами природного приросту. Охоплення освітою дітей шкільного віку у сільській місцевості Карпатського регіону наведено у табл. 5.

Серед усіх областей України Львівська посідає перше місце за кількістю дітей у віці від 6 до 18 р., з них: учнів загальноосвітніх навчальних закладів усіх ступенів; учнів професійно-технічних та студентів основних відділень вищих навчальних закладів усіх рівнів акредитації.

Таблиця 4

Дошкільні навчальні заклади у сільській місцевості Карпатського регіону у 1985-2011 рр.

Рік	Україна		Закарпатська		Івано-Франківська		Львівська		Чернівецька	
	одиниць	охоплення, %*	одиниць	охоплення, %*	одиниць	охоплення, %*	одиниць	охоплення, %*	одиниць	охоплення, %*
1985	11200	40	-	32	-	12	-	12	-	29
1990	12600	43	432	33	261	14	260	15	248	31
1995	10900	28	424	28	204	8	260	8	204	16
2000	8900	18	358	14	165	6	191	7	160	10
2005	8400	27	359	27	167	12	188	10	220	30
2010	8926	32	387	34	213	17	288	17	262	39
2011	9299	36	406	45	230	19	360	21	274	43

* Охоплення у відсотках до чисельності дітей відповідного віку.

За даними: [22, с. 13; 17, с. 403; 18, с. 400; 19, с.473; 23, с. 96; 24, с. 13, с. 18].

Наведена у табл. 5 кількість дітей відповідного віку не означає наповнення шкіл. Наприклад, у Львівській області є сільські школи, де навчається до п'яти дітей, у 2009/2010 навчальному році таких шкіл було 80, поряд з цим у 88 школах навчалось до 40 дітей [26].

Кількість дітей, які проживають за межею пішохідної доступності до школи, наведена у табл. 6. Оптимальним вирішенням проблеми є програма «Шкільний автобус», започаткована у 2003 р. Згідно із цією програмою, за період з 2003 р. до 2015 р. планується придбати 2541 автобус для перевезення школярів та працівників освіти [27].

Сьогодні через брак приміщень для дитячих дошкільних закладів та незаповненість шкіл у деяких селах, наприклад, у с. Мала Кам'янка Коломийського району Івано-Франківської області, дитячий садок відкрили у приміщенні школи [28]. Наскільки доцільне таке поєднання школи і дитячого садка, яке має назву (навчально-виховний комплекс, далі – НВК), можна судити з того, що у великій міській школі утримання одного учня обходиться державі втричі дешевше, ніж у сільській школі, де у класі, розрахованому на 20 учнів, навчається 8. Так у 2009/2010 навчальному році у Львівській області налічувалося 80 НВК, а у 2010/2011 їх кількість зросла до 117 одиниць (тобто на 46%). При цьому загальна кількість учнів, які навчалися у НВК, зросла лише на 19% (з 23918 до 28546 осіб) [25]. Місцева влада вишукує можливості для збереження шкіл і нині створення НВК спостерігається по усій Україні, однак лише у разі зростання народжуваності сільські школи будуть відновлюватися.

Отже, занепад СІ села, який розпочався у 1980-х роках і спочатку був малопомітним, починаючи з 1990-х років суттєво пришвидшився. На сьогодні усі об'єкти основної мережі окремих галузей соціальної інфраструктури сільського населеного пункту перебувають у незадовільному стані, що істотно посилює демографічний спад сільського населення за рахунок міграції. Через це, а також внаслідок відсутності можливості працевлаштування молодь виїжджає для проживання та роботи до міста і рідко повертається назад на село – необоротно втрача-

Таблиця 5

Охоплення освітою дітей шкільного віку станом на 1 вересня 2010 р.
у сільській місцевості Карпатського регіону

Область	Кількість дітей від 6 до 18 років – усього, осіб	з них навчаються в навчальних закладах для здобуття повної загальної середньої освіти		В тому числі					
				у загальноосвітніх навчальних закладах усіх ступенів		у професійно-технічних навчальних закладах		на основних відділеннях ВНЗ усіх рівнів акредитації	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Закарпатська	107411	107010	99,6	98804	92,0	4 430	4,1	3776	3,5
Івано-Франківська	102112	101593	99,5	87992	86,2	6 204	6,1	7397	7,2
Львівська	125226	124623	99,5	107399	85,8	9 586	7,6	7638	6,1
Чернівецька	65215	64874	99,5	59 796	91,7	2 196	3,4	2882	4,4

За даними: [25, с. 93].

ється трудовий потенціал і суттєво знижується конкурентоспроможність як сільської території, так і регіону її розташування. Державні програми розвитку економіки села не дадуть ефекту до тих пір, поки не будуть належним чином забезпечені соціально-побутові умови життєдіяльності, адже за рівної оплати праці люди виберуть для проживання те місце, яке буде комфортнішим, де вони зможуть отримати для своїх родин краще медичне обслуговування, торговельне забезпечення, можливість освіти, духовного розвитку, а найголовніше – перспективу майбутнього добробуту, тобто все те, чого селяни сьогодні не мають.

Подальші дослідження у цьому напрямі доцільно спрямувати на вивчення впливу розвитку екологічного туризму на конкурентоспроможність сільських територій.

Список використаних джерел

1. Соціально-трудова потенціал: теорія і практика : [монографія] ; відп. ред. М. І. Долішній, С. М. Злупко ; у двох частинах. Ч. 1. – К. : Наукова думка, 1994. – 264 с.
2. Економічна енциклопедія : у трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Видавн. центр «Академія». – 864 с.
3. Економічні передумови формування соціальної сфери регіону в умовах ринкових трансформацій : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. екон. наук: 08.00.05 / І. М. Царук ; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України. – К., 2010. – 20 с.
4. Збарський В. К. Соціальна інфраструктура села як фактор відтворення робочої сили / В. К. Збарський // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2010. – Вип. 154. – Ч. 1. – С. 152-160.
5. Садова У. Я. Особенности территориальной организации системы объектов культурного обслуживания населения (на примере учреждений культуры Львовской области) : дис. на соиск. уч. степ. к. э. н. : спец. 08.00.04 «Раз-

- мещение производительных сил, экономика регионов СССР» / У. Я. Садова. – Львов, 1991. – 158 с.
6. Про пріоритетність соціального розвитку села і агропромислового комплексу в народному господарстві : Закон України 17.10.1990 року № 400-XII / Відомості Верховної Ради УРСР від 06.11.1990. – 1990 р. – № 45. – Ст. 602.
 7. Янукович В. Ф. Инфраструктура промышленного региона: теория, практика, перспективы / В. Ф. Янукович. – Донецк : ИЭПИ НАН Украины, Юго-Восток, 1999. – 168 с.
 8. Про затвердження правил побутового обслуговування населення : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 травня 1994 р. №313. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
 9. Про затвердження програми надання громадянам гарантованої державної безоплатної медичної допомоги : постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.02 № 955 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 28. – Ст. 1234.
 10. Регіональний людський розвиток : [стат. бюлетень] / Державна служба статистики України. – К. : Державна служба статистики України, 2012. – С. 45.
 11. Медичне обслуговування на селі переживає процес реформування. – Режим доступу : <http://www.mobus.com/154804.html>.
 12. Мацола М. Вплив соціальної інфраструктури на людський розвиток у сільській місцевості областей Карпатського регіону / М. Мацола, С. Мацола. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vpu/Ekon/2009_7/46.pdf.
 13. Роздрібна торгівля України у 2009 р. : [стат. збірник] / Державний комітет статистики України. – К. : Державний комітет статистики України. – 173 с.
 14. Мережа роздрібної торгівлі та ресторанного господарства підприємств станом на 1.01.2012 / Державна служба статистики України. – К. : Державна служба статистики України. – 121 с.
 15. Лазоренко С. Незнищенна торгівля / С. Лазоренко, Н. Бакалова // Нова доба. – 2010. – 10 червня.
 16. Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту у Львівській області : [стат. збірник] / Головне управління статистики у Львівській області. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2009. – 53 с.
 17. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2009 рік / за ред. М. М. Колімбровського ; Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2010. — 530 с.
 18. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2009 рік / за ред. А. В. Ротаря ; Головне управління статистики у Чернівецькій області, 2010. – 527 с.
 19. Статистичний щорічник Закарпаття за 2008 рік / за ред. Г. Д. Гриник ; Головне управління статистики у Закарпатській області, 2009. — 559 с.
 20. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру виробників, розповсюджувачів і демонстраторів фільмів : постанова КМ України від 14.01.2004 р. № 27 / Офіційний вісник України. – 2004. – № 2. – т. 1. – С. 112.
 21. Готельне господарство та туризм у Львівській області : [стат. збірник]. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2010. – 112 с.
 22. Заклади освіти у Львівській області : [стат. збірник]. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2010. – 96 с.

23. Заклади освіти у Львівській області : [стат. збірник]. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2011. – 103 с.
24. Дошкільна освіта України у 2011 році : [стат. бюлетень]. – К. : Державна служба статистики України, 2012. – 86 с.
25. Загальноосвітні навчальні заклади України на початок 2010/2011 навчального року : [стат. збірник]. – К. : Державна служба статистики України, 2011. – 103 с.
26. Держко І. Цього року Львівщина здала найбільше в Україні шкіл-новобудов / І. Держко // Високий замок, 2009. – 1 вер. – №155 (4049).
27. Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Шкільний автобус» : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 січня 2003 р. №31 / Офіційний вісник України, 2003. – № 3. – С. 97. – Ст. 80.
28. Прикарпатське село має свій дитячий садочок : Новини та народні новини Івано-Франківська. – 15 серпня 2011 р. – Режим доступу : <http://paralleli.if.ua/news/14145.html>.

Куліш І.М., Максименко А.А., Чемерис В.А. Соціальна інфраструктура сільських територій Карпатського регіона.

Рассмотрена существующая социальная инфраструктура сел Карпатского региона. Проанализированы тенденции относительно основной сети отдельных сфер социальной инфраструктуры сельского населенного пункта, сделаны соответствующие выводы, очерчена перспектива дальнейшего функционирования. Упадок социальной инфраструктуры села определен как угроза конкурентоспособности всего региона. Отмечена необходимость исследования влияния развития экологического туризма на конкурентоспособность сельских территорий.

Ключевые слова: социальная инфраструктура, сельские территории, Карпатский регион, конкурентоспособность.

Kulish I. M., Maksymenko A. O., Chemerys V. A. Social Infrastructure of Rural Territories of the Carpathian Region.

The current social infrastructure of rural territories of Carpathian region is presented. Tendencies concerning the network of different spheres of social infrastructure of the rural settlements are analyzed; respective conclusions and prospects of further functioning are drawn. Decline of social infrastructure in Carpathian villages is defined as threat of competitiveness for the whole region. The development of ecological tourism as a way of rural areas' competitiveness improvement is suggested for further research.

Key words: social infrastructure, rural territories, Carpathian region, competitiveness.

Надійшло 02.07.2012 р.